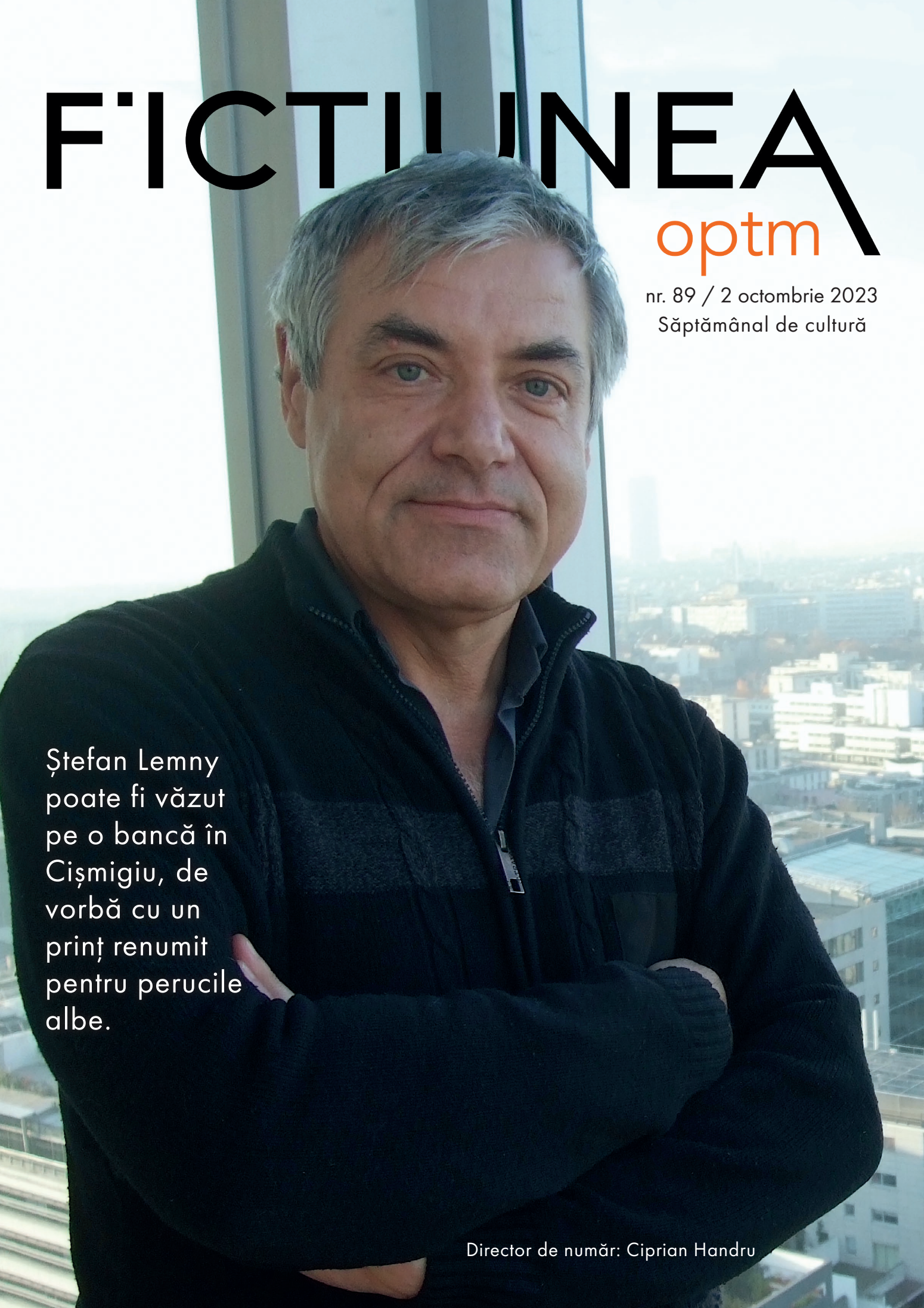

F'ICTIUNEA

A portrait of Ștefan Lemny, a middle-aged man with grey hair and blue eyes, wearing a dark jacket. He is standing with his arms crossed in front of a large window that offers a view of a city skyline. The title 'F'ICTIUNEA' is printed in large black letters at the top, with 'optm' in orange below it. The issue information 'nr. 89 / 2 octombrie 2023' and 'Săptămânal de cultură' is on the right. A quote about Ștefan Lemny is on the left, and the editor's name 'Director de număr: Ciprian Handru' is at the bottom right.

optm

nr. 89 / 2 octombrie 2023
Săptămânal de cultură

Ștefan Lemny
poate fi văzut
pe o bancă în
Cișmigiu, de
vorba cu un
prinț renumit
pentru perucile
albe.

Director de număr: Ciprian Handru

Coincidență, hazard, destin ș.a.

Ștefan Firică

Peggy Jones, o doamnă de 64 de ani din Texas, tun- de gazonul din spatele casei când îi cade în cap, din cer, un șarpe, care i se încolățește de mână tot mai strâns, scuipându-i venin în față. Deodată, tot din cer, se năpustește asupra ei un șoim, care-i smucește brațul pentru a înhăța șarpele, zgâriind-o cu ghearele și bătând-o cu aripile. Se înțelege că șoimul își scăpase prada în timpul zborului și acum încerca să o recupereze, lăsând-o pe Peggy însângerață și panicată, înainte de a fi transportată de urgență la spital și, finalmente, salvată. Întâmplarea, veche de o săptămână, poate fi citită în *The Guardian*. Împreună cu un comentariu al lui Peggy: „Simt că din voința divină sunt acum aici să-mi spun povestea.”

Dacă deja simte prezența providenței după câteva zile, oare cum va povesti Peggy întâmplarea peste câțiva ani? Sau cum o vor istorisi membrii comunității ei antropologice peste câteva generații? Încet, întâmplarea se va transforma în poveste, iar

povestea își va prinde, ca șoimul șarpele în plisc, tâlcul.

Poate că de la un eveniment similar a pornit și una dintre pocitaniile culese în romanul popular *Sindipa*, pe la 1700... În limba noastră de atunci, o pocitanie însemna o poveste. Iat-o. Un

bărbat își trimite nevasta la târg, să cumpere lapte pentru musafiri. Pe drumul înapoi spre casă, femeia ține vasul cu lapte pe cap, nevăzând că, deasupra ei, o pasăre a strâns așa de tare în gheare un șarpe, că acesta și-a scuipat veninul drept în vasul ei. Sfârșitul din

Sindipa e tragic: bând lichidul, toți mesenii, gazde și oaspeți, mor. „Așa le-a fost ursit să pață”, adaugă înțelept naratorul.

Peste 240 de ani, Sadoveanu repovestește întâmplarea în *Divanul persian* (pe care, vai, atât de puțini studenți îl mai citesc). Acum, pasărea a devenit stârc, vasul cu lapte s-a transformat într-o tavă cu baclavale muiate în miere, iar femeia se întoarce în gospodăria unde toți vor muri otrăviți, sub umbra unor migdali. Ferid, cel care zice povestea, inițiat la școala lui Sindipa, întreabă: cine se face vinovat pentru tragedie? Și, după ce exonerează pe rând toate personajele, jivine și oameni, ajunge la vechiul răspuns că așa le-a fost ursit.

Concluzia e sadoveniană: „toate au fost rânduite și scrise de o putere mai presus de noi”. Eticul și metafizicul se împletesc într-un arabesc pe care omul nu-l poate raționaliza, ca decorațiunile letrinelor cu care încep capitolele, în ediția princeps ilustrată minuat de pictorul Bordenache.

Câinele castrat

Ciprian Handru

Am citit undeva dureroasa poveste a unui câine care fusese castrat chiar la naștere. Nu știa, nu bănuia ce urmări are asta. Își dorea un singur lucru, să aibă pui, să creeze. Dar încercările sale eșuau una după alta. S-a angajat mai întâi să păzească porțile unui cofetar și avea grijă să nu scape nicio femelă. Am uitat să vă spun, era un câine intelectual, citea rezemat de poartă și pe deasupra ochelarilor selecta potențiala pereche. Dar viața în cofetărie nu e ușoară, are multe ispite, între care gogoși, savarine, cornuri moi și croasante. Câinele s-a îngrășat repede, iar misiunea lui a devenit dificilă.

Într-o zi a părăsit vechea slujbă, conștient că trebuia să facă ceva mai mult, și s-a angajat în construcții, ca să dea jos osânza. Ce

greșeală totuși... nu își putuse imagina ce înseamnă să fii constructor, să lucrezi pe ploaie torențială sau pe căldură toridă, să fii printre betoane, printre cuie, printre droguri ruginiți... [...]

Scrisul putea fi un prim pas pe calea creației. Orice poate deveni literatură, mai ales viața adevărată de șantier. [...]

Într-o zi, descoperi un anunț și începu să participe la concursuri de frumusețe.

Publica pe Facebook, pe Instagram, pe TikTok, realiza vloguri pe Youtube în speranța că se va face auzit și văzut.

Îi plăceau scandalurile, mârâia la toată lumea. Însă, oricât și-ar fi dorit să muște, nu putea, fiindcă avea un neajuns – era castrat, lipsit de nerv și de pasiune autentice... În fond, promova o lume a

descompunerii, în care masca și infinitivul „a părea” compuneau un destin alienat.

Anii trec, acum câinele arată din ce în ce mai nasol. Online-ul nu i-a oferit bunăstarea și împlinirea de care avea nevoie. Să nu uităm: visul lui principal nu se împlinise.

Cu durere și-a dat seama că în urma lui n-aveau să rămână decât gogoși, cuie ruginite, postări îmbibate de like-uri și share-uri etc.

A fost găsit mort, într-o zi de iarnă.

Integral în versiunea online

Dimitrie Cantemir: ultimele clipe

Stefan Lemny

Cu sărbătorirea lui Cantemir în 2023, ficțiunea întâlnește realitatea. Se cunoaște cu precizie data morții sale: 21 august 1723; comemorarea a 300 de ani de la acest moment nu comportă discuții. Cei care au lansat „Anul Cantemir” n-au vrut să țină seama însă de discuțiile controversate ale istoricilor privind data nașterii! Desigur, mulți acceptă, fie din comoditate, fie pe baza unor argumente anul 1673, motivul marilor ceremonii aniversative din 1973. Dar s-au exprimat și alte opinii, realitatea rămânând discutabilă în absența unor surse categorice. Faptul în sine n-ar avea importanță: de ce nu, la urma urmelor, să nu evocăm și cei 350 de la nașterea sa, despre care se știe cu siguranță doar ziua – ziua patronului său onomastic din calendarul ortodox: 26 octombrie! Nașterea și moartea sunt, de altfel, în același lanț al vieții și nu ne-am putea bucura de una fără a ne întrista de alta, chiar și atunci când au trecut trei sute de ani de la data ei.

Istoricii au strâns un mănunchi de documente capabile să reconstituie acest ultim moment din viața domnitorului și învățatului pribeag. Cu un an mai înainte, el străbătea alături de Petru cel Mare drumurile primejdioase ale Caucazului, ajungând până la Derbent, renumitele Porți de fier ale Orientului. El se aventura, condus de pasiunea fără margini a cunoașterii, în explorarea acestor locuri pentru a consemna mărturiile istorice și geografice și a le transmite ulterior lumii savante europene: așa au ajuns în colecțiile Bibliotecii regelui Franței (Bibliothèque nationale de France din zilele noastre). Neobosit, el aducea o contribuție importantă la campania militară grație cunoștințelor profunde ale lumii musulmane: autor al unui tratat despre *Sistema religiei mahomedane*, publicat în rusă în 1722, el se remarcă și ca un adevărat artizan al războiului ideologic prin redactarea și imprimarea manifestelor adresate în limba lor locuitorilor ținuturilor ocupate de ruși. Un om deci în toată puterea vârstei, în plină creativitate

intelectuală, bucurându-se, de asemenea, de prezența unei familii lărgite după a doua căsătorie, care l-a însoțit în campania militară din 1722-1723. Și, aproape dintr-o dată, după unele semne prevestitoare – „dureri de rinichi intermitente și febră mică” – scrie fiul său, poetul Antioh Cantemir – domnul „nu mai era în stare să urce pe cal”.

Începutul anului 1723 anunța și începutul agoniei, așa cum am descris-o mai pe larg în lucrarea *Cantemireștii*. Pe 8 mai 1723, în fața ineficienței îngrijirilor medicale, el trebuie să recunoască neputința de a ști la „ce să aștept mai mult – însănătoșirea sau sfârșitul vieții”. Pe 5 iulie 1723, petrece trei zile la mănăstirea Stolbov, nu departe de proprietatea sa de la țară. Nevoia de reculegere să fi fost oare premonitoare? Pe 15 august, după slujba și ospățul pe care le organizează, ca în fiecare an, pentru aniversarea fiicei celei mari, Maria, „este cuprins

de febră mică, boala lui obișnuită...”. Aceasta durează până pe 21 august, dată la care se stinge. Fiul său descrie amănunțit ultima lui zi de viață: dimineța, „s-a spovedit și a primit sfânta taină a împărtășaniei și ungerea cu toată devoțiunea ce se poate închipui”, și-a îmbrățișat soția și copiii; „a pierdut uzul vorbirii la orele unsprezece de dimineață”, a trecut prin ultimele suferințe datorate greutății de a respira, apoi și-a dat suflul, „la orele șase seara”.

Cei prezenți în ultimele clipe ale domnitorului savant au fost doar membrii familiei și cei câțiva apropiați. Spectacolul teribil al morții este tristul privilegiu al celei mai stricte intimități. Așa a fost cazul fiului său cel mai mic, viitorul poet, care avea să immortalizeze scena. Dar ce priviri putea îndrepta spre viitor cel aflat pe patul morții și care cunoștea atât de bine trecutul? N-am putea înțelege sentimentele ce-l stăpâneau atunci pe cel care își

vedea propriul sfârșit fără un plus de imaginație. Nicolae Iorga spunea undeva, referindu-se la compatrioții săi din exil, că în străinătate se trăiește bine, dar se moare greu! Dimitrie Cantemir a simțit poate paradoxul acestei situații. Nu pentru că ar fi trăit bine cea mai parte a vieții dincolo de hotare, dar cel puțin pentru că *a putut trăi*, evitând pedeapsa capitală pe care Poarta i-ar fi rezervat-o pentru „trădarea” sa, precum avea s-o arate în cazul contemporanului său valah Constantin Brâncoveanu. Un răgaz care i-a permis lui Dimitrie Cantemir să ducă la împlinire ca încă jumătate din opera pe care a realizat-o.

Dar printre ideile tulburate de spectrul morții iminente, domnitorul savant și patriot, animat de ambiții pentru el și țara sa, nu putea să nu se fi gândit la locurile natale, la cripta părintelui său pe care l-a venerat, la destinul poporului său și al propriilor urmași. Aducerea osemintelor sale în 1935 în panteonul domnilor morți în exil de la Trei Ierarhi se dorea un gest simbolic pentru odihna sufletului său. În realitate însă, în imaginarul colectiv, el n-a integrat niciodată galeria domnitorilor purtând hlamida princiară și însemnele puterii așa cum sunt pictați în tablourile votive bisericești: el rămâne o figură aparte, apropiindu-se în schimb de principii și savanții europeni ai vremii sale, așa cum l-a immortalizat pentru posteritate gravura ce deschide ediția engleză a *Istoriei Imperiului otoman*.

Berlin souvenir

Ioana Iuna Șerban

La ei, luciul apei e mai cristalin decât la noi iar clădirile lor de sticlă și metal se reflectă în el mai bine ca într-un joc de oglinzi

o parte a lumii se decantează în cealaltă ca-n Războiul Rece.

Prin clădirea parlamentului: o masă lungă cu hălci de șuncă pe ea.

În trenurile lor te simți mai în siguranță decât în ale noastre semnele lor de avertizare, securitate și grijă îți construiesc viața din câteva episoade și gata, ești bun de livrat.

Roxana Ruscior: totul depinde de context

Cuvântul „țigan” e condamnat la dispariție? Care sunt valorile lui? Care sunt defectele lui semantice? Merită reabilitat sau distrus? Cum?

Am copilărit în Centrul Civic, o zonă a Bucureștiului considerată acum de lux, pe-atunci înconjurată de case vechi, în ruină, multe locuite de țigani. Unii dintre copiii lor mi-au fost colegi de școală și chiar prieteni, pe-atunci nimeni nu se temea să folosească acest cuvânt, eu nu mă tem nici acum. Nu avea pe atunci o conotație negativă și nu pricep de ce acum are. Marian a fost primul meu iubit, cu Geta m-am bătut la un moment dat ca să-i arăt că eu și prietenele mele nu ne temem de gașca lor, iar Vali era „țiganul ăla rău” de care fugea tot cartierul și care mă respecta că am avut curajul să mă bat cu Geta. Așa era pe atunci. Era mai bine sau mai rău? Habar nu am, pur și simplu așa era. Toți trei ar râde dacă ar afla ce conflicte naște folosirea unui cuvânt. Și legat de cuvinte – poți să jignești și să inciți la ură folosind și cuvinte elevate, mărețe, seducătoare, așa cum poți să iubești și să-ți amintești cu drag de cineva folosind termeni considerați acum... nepotriviti. Pentru că, în cele din urmă, nu contează atât cuvintele folosite, cât ce se ascunde în spatele lor – ideile pe care le transmit ele.

Cuvântul „țigan” se află în DEX, cu toate sensurile lui. Multe cuvinte din dicționare au sensuri multiple: ar trebui scoase sensurile negative, peiorative, metaforice ale unui cuvânt?

Nu, pentru că totul depinde de contextul în care sunt folosite aceste cuvinte și de intenția autorului. De aceea, este esențial

să nu scoatem din context (!) unele fraze și să încercăm să citim și dincolo de cuvinte, să vedem care este ideea, mesajul. Renunțarea la anumite cuvinte, sărăcirea vocabularului, este poate cel mai rău lucru care se poate întâmpla într-o cultură.

Un om trebuie strigat după numele din buletin sau după cel prin care se recomandă?

În buletin, eu sunt Roxana Andreea, dar dacă m-ar striga cineva „Andreea”, cu siguranță nu aș răspunde, pentru că nu asociez acest nume cu mine și aș considera că persoana respectivă i se adresează altcuiva. Evident, nu aș fi ofensată de folosirea acestui nume, din moment ce este trecut în buletinul meu, doar voi preciza

că sunt obișnuită ca lumea să mi se adreseze altfel. Deci, în acest caz, consider că este normal să fie folosit numele prin care cineva se recomandă, chiar dacă este, poate, al doilea sau al treilea nume trecut în buletin sau chiar o formă modificată a unui nume, spre exemplu Luciana în loc de Lucia.

Literatura exprimă o stare de spirit, o realitate așezată într-un context... În literatură sunt permise toate cuvintele limbii. Mesajul face diferența. Putem vorbi despre corectitudine politică în ficțiune?

Am observat de ceva timp efectele corectitudinii politice în ficțiune, mai ales în filme, dar și în literatură. Am văzut filme care prezintă o versiune „modernă,

corectă” a poveștilor clasice, cu care am crescut, am citit cărți declarate capodopere doar pentru că prezintă viața unor minorități, fără să aibă însă o reală valoare artistică. Nu cred că ar trebui să se întâmple asta. Putem concepe povești noi, așa cum ne dorim și cum ni se pare corect acum, care să fie doar inspirate din cele clasice, fără să le rescriem însă pe acestea din urmă. E ca și când am vrea să rescriem istoria, doar pentru că acolo se regăsesc evenimente dramatice, care acum ne revoltă. E normal să facem asta? Eu cred că nu. Învățăm din greșeli și mergem mai departe, realizând opere noi, „corecte”, pe care urmașii noștri cu siguranță le vor contesta, așa cum noi contestăm acum ce s-a creat în trecut. Este evoluția normală a societății.

Turnător la borcan de opt sute de grame

Călin Dengel

E conomia de piață trezise în mine o dorință teribilă de viață, care mă împingea la aventuri și trăiam din plin. Am fost în Piață, ascultam mult rock, intrasem într-un grup de pletosi și începusem să strâng muzică, tot mai multă muzică. Îmi lăsasem și eu plete și barbă și purtam piele la orice ocazie. La magazin îmi strângeam părul ca să nu sperii clienții, mai ales că eram bănuț de huligan. Peter s-a întors cu tehnica nouă și planuri de extindere. Întindeam cablu TV prin oraș.

Adjunctul șefului Poliției era pasionat de televizoare mari. Cumpărase, în urmă cu doi ani, două aparate, unul pentru acasă, iar altul pentru o sală unde se făceau vizionări. Cel din urmă, fiind folosit non-stop, se dusese, și tipul era disperat. Îi trebuia altul

nou și cât mai curând, ca să-și termine de construit vila. Peter insista să-l ajut, pentru că era un om de viitor. Și cum aș fi putut să refuz un om dedicat culturalizării maselor?

M-am dus să i-l instalez și după, am rămas în fundul sălii ca să văd cum merge. Sala s-a umplut cu milițieni, borfași și alți labagii, care așteptau programul de la miezul zilei. Băiatul care

schimba casetele mânuia de zor la butoane. Pusese ceva vechi cu una care-l chinuia cu o biciușcă pe unul legat de pat, iar mușteriii făceau zarvă. Aveau și ei dreptate, doar dăduseră un ban bun ca să vadă un film cu futai cinstit. În lumina aceea chioară surprind, la un moment dat, profilul acvilin al lui Avram. Slăbise și părea mai îmbătrânit. Era unul dintre scandalagii:

— Ce pizda mă-sii, bă! Pune unu' ca lumea, cu fetețe cu țâțe mari, s-avem ce vedea!

— Ce, bă, n-ai muiere tânără acasă? strigă unul care părea că-l știe.

— Mai dă-o dracu' de nebună! Îmi trebuia mie...

Adunarea răsese în hohote, se simțeau bine și-și făceau unii altora semne că sunt niște labagii.

Aflasem că se luaseră și locuiau în buricul târgului. Chiar îi văzusem împreună la cumpărături, dar Mariana cu el nu era ca Mariana cu mine, însă Mariana cu el avea post în oraș. Acasă m-am străduit să fiu haios, dar nu-mi ieșea. Lidia nu știa toată povestea. Mi s-a urcat în brațe, m-a luat de gât, m-a privit în ochi și mi-a spus:

— Hai, toarnă tot, ca să iasă și să ne vedem de viața noastră!

Viva la vida

Roman Radu

Foarte multe capete de câini. De parcă te-ai confrunta cu un cerber, iar boturile i-au fost înzecite. Câini uscați până la oase și încurcați într-un hoit masiv. Încărcați cu furca și aruncați într-un tempou alert. Transformați într-un morman alcătuit din labe, boturi și ochi. Se lucrează repede și exact, groparii nu stau la vorbe. Cei mai mulți dintre ei au capul spart ca un dovleac. Animalele omorâte de propriii stăpâni și aruncate în mijlocul străzii. Putrezeau, devenind deșeuri organice. Hoiturile trase pe marginea drumurilor, lăsate ca hrană pentru muște, viermi și furnici. Într-o săptămână-două, stomacul era aproape mâncat, coastele luceau la soare, peste încă două, nu-l mai vedeai.

Peste sat s-a așternut rabia. S-a răspândit ca ciurma. Câinii au început să se mănânce între ei.

Împărțind hulpav liniștea. Nu se mai aude lătrat pe străzi. A amuțit satul.

Trei bărbați își rod palmele de cozile furcilor. Lanterna e fixată pe creanga nukului, împrăștie lumina peste blănurile zbârcite, cu cheaguri de sânge. Groparii

sunt deranjați de fânțari și muște mici. Își scutură capetele și expiră cu putere pe nas. Toarnă motorină peste groapă. Lichidul plescăie peste gurile semideschise, le udă nările și urechile. Unul dintre groparii împlântă un știulete în combustibil și vrea să-i dea foc:

— Stai, să ne rugăm mai întâi.

Flacăra îi luminează fața, privirea-i încruntată și fruntea înaltă, plină de riduri și linii albe, proaspete, o față pe care a purtat-o prea mult. Analizează îndelungat și judecă. Sprâncenele sunt plecate, formând așa-numiții ochi de vultur. Aruncă, iar mormanul ia foc. Trupurile se carbonizează. Nici în noaptea învierii nu prindeai atâta lumină. Tinerii ardeau cauciucuri, tăiau slănină și împărțeau vinul. Maturii împărțeau furcile și ardeau câinii. Limba de foc spin-teca norii.

— Au ceva asemănător cu oamenii, spuse cel ce propusese rugăciunea.

— Nu. Sunt doar câini. Spuse al treilea, în timp ce lua lanterna din copac, deoarece era destulă lumină.

Integral în versiunea online

The good old days

Liviu G. Stan

Orice autor bun, cu instincte narrative ascuțite, știe că nu trebuie să forțeze membrana subțire care separă verosimilul de incredibil pentru ca aceasta să pocnească, ci să pună suficientă presiune încât să crape natural, permițându-le celor doi poli ai tramei să se contopească lin, fără „cocoloașe”. Asta izbutește de-a dreptul spectaculos Roxana Ruscior în *Diavolul din Freisetzburg* (Ed. Litera, 2023).

Și când scriu *spectaculos*, mă refer la patru forțe care se armonizează în fluxul epic ca într-o instalație petrochimică: 1) suspansul de *dark policier*; 2) cadrul epocii; 3) ipoteza supranaturală; 4) distilarea informației documentare.

Toate acestea sunt polarizate în jurul unui lagăr nazist pur ficțional: Freisetzburg. O decizie deșteaptă: de-a proiecta acțiunea într-o topografie concentraționară imaginară, fiindcă eviți astfel morbul reconstrucției istorice, fie el și-n doze mici, pe care l-ar fi implicat, bunăoară, folosirea Auschwitzului sau a Dachaului, fabrici ale morții cu o vastă bibliografie, deci susceptibile de-a sufoca textul prin exces de realism istoric.

Or, în cazul de față, Roxana Ruscior creează un lagăr credibil

(de fapt, un soi de genotip al sistemului penitenciar nazist) doar din aluziile germanice ale toponimului, dintr-un calup de detalii verificabile științific alese pe sprânceană, din diverse jocuri terifiante de putere (pe alocuri în stil *nazisploitation*) și mai ales din efectele de horror supranatural, prin care prelucrează diverse fantezii de genetică socială din imagologia hitleristă. Suficiente ingrediente cât să obțină un *page-turner* zdravăn, care îți reamintește ce minunății poate izbuti suspansul atunci când este

tratat cu seriozitate și nu cu ghidușie experimentalistă. Cam cum face Harry Mulisch în miniromanul său excelent „Siegfried”, în care, utilizând tonalități de horror psihologic à la „Rosemary’s Baby”, închipuie o biografie alternativă a lui Adolf Hitler, aceea în care are un copil cu Eva Braun.

O altă alegere inteligentă este și tipul de arhitectură care domnește peste peisajul concentraționar: un castel. Spațiul ideal al ocultismului nazist. Și nu orice castel, ci Wewelsburg, care a fost unul dintre locurile favorite de

reuniune ale mahărilor din SS, devenind după Al Doilea Război Mondial un dozor de teorii conspiraționiste al extremei drepte. În turnul nordic al castelului, există un ornament cu o roată solară: „Soarele negru”, care avea peste ani să fie integrat și-n simbolistica grupărilor neofasciste și alt-right. Romanul Roxanei Ruscior disecă și genealogia acestui simbol.

Încă ceva: nostalgiei jocului „Escape from Castle Wolfenstein”, printre care mă număr, vor avea parte de-un răsfăț pe cînste.

Și încă ceva: într-o literatură română contemporană (mă refer strict la proză) vrăjită prea des de băutul apei în puiă, fie prin abuz de verosimilitudine cotidiană, fie prin introspecții haotice la persoana I, fie prin micreorealități spânzurate de stilul indirect liber, *Diavolul din Freisetzburg* are ceva din *the good old days* – de la compoziția personajelor și până la tangoul ireproșabil dintre formatul diaristic și narațiunea la persoana a III-a; are un șarm discret al vremurilor în care naratorul se topea în poveste și nu povestea în narator.

Roxana Ruscior,
Diavolul din Freisetzburg,
LITERA, 2023.

Theodoros – povestea care ne scrie

Ligia Pârvulescu

De o complexitate care oferă cititorului o multitudine de șanse de a reveni asupra romanului pe parcursul vieții, de a-l și a se evalua și reevalua ca evoluție în înțelegerea lumii și a lumilor, *Theodoros* nu este o carte, este o ființă. O ființă al cărei cod ADN este alcătuit din litere, cuvinte, povești și care, în ciuda sau datorită multitudinilor de lumi întrepătrunse în paginile lui, alcătuiește un singur univers. Un univers care-și explică propria funcționare, care expune fractalic înșiruirea

nesfârșită a universurilor mari și mici, trimițând cititorul la regulile fizicii relativiste, dar și ale fizicii cuantice. „Motorul a fost pornit și-n primele clipe a consumat energia vidului din jur pe aproape o palmă cu degetele rășchirate. Crugul glontelui s-a-ndoit ca un ram apucat cu mâna și tras spre pământ. De zeci de ori curba a fost corectată și apăsarea mărită. Bucuria și deznădejdea locuitorilor aceluși glonte s-au perindat ca amestecul de lumină și umbră de pe fața acestuia. În cele din urmă a izbucnit bucuria: depărtat de

la linia dreaptă, glonțul a trecut printre pieptul tău și brațul tău stâng și s-a pierdut în zare, ieșind din istorisirea noastră”. (Mircea Cărtărescu, *Theodoros*, pag. 348)

În același timp, *Theodoros* spune povestea oricărui om. Dar mai ales poate fi privit ca spunând povestea oricărui dictator. Pe parcursul lecturii, întâmplările se succed, atrocitățile înfăptuite de personaj și chiar de istoria însăși abundă, alături de pagini și povești de o copleșitoare frumusețe. [...]

Un univers ce conține și e conținut în miliarde de universuri.

FICTIUNEA

Integral în versiunea online

Mircea Cărtărescu, *Theodoros*,
Humanitas, 2022.

O zi în munții Troodos

Cristina Bogdan

În miezul aburind al lunii august, am străbătut într-o zi munții Troodos din Cipru, căutând bisericuțe ascunse după stânci albe și mănăstiri zăvorâte într-un ochi de soare năucitor. Ne-am închinat în locuri părăsite de veacuri, dar în care simțeam rugăciunea de parcă se rostise cu câteva clipe înainte să ajungem acolo. Drumuri înguste și întortocheate, aproape imposibil de parcurs cu mașina, iar spre asfințit o pană de cauciuc *in the middle of nowhere*, cu un vehicul nedotat cu roată de rezervă. Părea o situație fără de ieșire și, totuși, Dumnezeu nu ne lasă niciodată. Ridicaseam ochii mei la munți, întrebându-mă de unde va veni ajutorul meu. În inima sfâșiată, un soare imens apunea după crestele gândurilor mele. Dar să mă-ntorc pe firul zilei, către izvor.

Urcăm pe cărări bolovănoase ca albiile unor râuri secate, mașina tremură din toate încheieturile,

iar tremurul ei e doar reflectarea zbaterilor de pe sub coasta stângă în oglinda realității. Privim cu atenție fiecare bucată de drum, ne întrebăm pe mutește dacă e destul de încăpătoare pentru bătrânica asta roșie, ce-și sprijină poveștile pe patru roți. Afară e o vîpie înfloritoare, ai senzația că poți frige vițelul cel gras pe bolovanii tolăniți sub soarele dogorător,

aidoma unor cămile încremenite în mijlocul deșertului. Cu icnete de metal și voci înăbușite („aș vrea să mă dau jos din mașină” se rostește firav de pe bancheta din spate, iar noi ne prefacem că n-am auzit, pentru că știm limpede că nu asta e soluția), ajungem la poarta mănăstirii. În mijlocul pustietății, ziduri înalte ocrotesc rugăciunile celor ce s-au

preschimbă în fuioare de dor – trecător sau nemuritor (rămâne să aflăm atunci când ne vom îmbrățișa iarăși cu ei). Intrăm în biserică (ce fericire, e deschisă!, deși nici țipenie de om cât vezi cu ochii), ne închinăm, mă așez în genunchi în fața Fecioarei și încep să scot din desagă, ca dintr-un cabinet de intimități (nu de curiozități, cum v-ați aștepta) tot ce pare sau este greu de dus, ca să mângâie Ea și să transforme în aripă de zbor. În întunericul din adâncurile de piatră, a căror unică podoabă este iconostasul, pâlpaie câteva fitiluri de candelă, aprinse, probabil, de îngerii locului. Și surâd, amintindu-mi de versetul din *Evanghelia după Luca*: „Dacă vor tăcea aceștia, vor striga pietrele”. Parafrzez în mintea mea: dacă nu se vor găsi mâini de oameni care să îngrijească de candelile rugăciunii, se vor ivi falfăiri de îngeri ce vor lumina căușul întunecat al lăcașului de închinăciune.

Ce rost mai au concursurile literare în România?

Marius-Sorin Enache

Pe data de 23 Iulie, 2023, s-a încheiat la Craiova „Festivalul Internațional Adrian Păunescu, ediția a IX-a”. Evenimentul a avut în cadrul său și un concurs de poezie. Care m-a lăsat complet dezgustat de situația sa pur românească, făcându-mă să-mi dau seama că aceste „concursuri” mai mult strică decât să îmbunătățească statutul literaturii.

Pentru început, trebuie să precizez faptul că am participat și eu. Regulile erau simple – maximum trei poezii, neîngrădite de criterii specifice, și o scurtă prezentare a autorului. Zis și făcut. Rezultatele au fost anunțate în ultima zi a evenimentului.

Deloc surprinzător, rezultatele au fost... catastrofice și

ciudate. Câștigătorii erau de vîrsta a doua spre a treia, lucrările lor generaliste erau sub nivelul unui concurs „internațional”, iar, problema cea mai mare, toți făceau parte din anumite organizații de scriitori. Unii au fost chiar invitați de onoare ai concursului, având numeroase cărți scrise la edituri-fantomă sau edituri de mult desființate. Ceva nu e în regulă.

Acum, problema mea cea mai mare este următoarea: Tinerii nu mai scriu? Și, dacă scriu, scriu într-o manieră atât de joasă încât nu au meritat nici măcar o carte? Adică, premiul mențiunilor. Pentru că premiile principale constau în sume considerabile – de la 4500 de lei până la 1500 de lei, deci nu avem de ce să discutăm despre asta. Ce ar putea face un tânăr cu

banii ăștia? Nu e problema noastră, nu e nici problema lor.

Din 300 de persoane înscrise, nu s-a impus nici măcar un poet

tânăr? Nicăieri? Cu greu îmi păstrez tumultul îmbuteliat. Nu mi-a venit să cred. Atunci, care mai e rostul unui concurs de poezie?

Aici s-a întâmplat

Adrian Majuru

Șoseaua celebră a Bucureștilor, pentru recreere și promenade, are și povești mai puțin cunoscute. Vă prezentăm una dintre ele. Într-o seară de toamnă târzie, când cerul plumburiu se pregătea să burnițeze, un bărbat elegant tocmai părăsea bufetul de la Șosea. Nu părea că ar aștepta pe cineva, deși s-a oprit pentru câteva clipe în preajma bufetului Miorița. S-a plimbat preț de câteva ceasuri pe șoseaua pustie a Kiseleffului pentru ca apoi să se întoarcă pe Șoseaua Jianu, abia trasată și încă rurală în multe privințe. S-a oprit în dreptul rondului unde în viitor va fi ridicat monumentul Eroilor Aerului, traversând șoseaua neasfaltată a Jianului, trecând pe strada Dumitru Ghica, înaintând din nou către bufetul de pe Șoseaua Kiseleff. Părea îngândurat și nu dădea atenție mersului

sau peisajului. Începu burnița, iar negura coborî de-a dreptul pe ramurile copacilor. Personajul nostru s-a retras preț de o clipă după un pom ornamental ale cărui frunze îndrăzneau să reziste frigului. Apoi se auzi sunetul metalic al unui foc de armă...

Nota medicului legist din 23 noiembrie 1923:

„Imediat ne-am transportat în localitate și aici în dosul basketului, aflat în apropiere de șoseaua Jianu colț cu strada Dumitru Ghica, în adevăr am găsit un individ culcat pe pământ cu fața în sus mort împușcat în tâmpla dreaptă, iar în mâna dreaptă ținea un revolver marca STM; era îmbrăcat în haine gri și pardesiu de asemenea gri cu vergi, ghete negre și pălărie maron. La percheziția făcută s-au găsit asupra lui mai multe notițe, scrisori și o carte de membru nr.10436 a societății

funcționarilor publici pe numele D.Demetrescu-Buzău, ajutor Grefier Casație, precum și suma de 943 lei într-un portmoneu de culoare neagră; tot asupra-i s-a mai găsit un ceasornic de aur fără capac și două chei.”

P.S. „Sunt cazuri când Dumnezeu nu te poate ajuta decât dându-ți mereu suferința. Acel care le cunoaște și știe să mulțumească pentru asta, acela rămâne creditor privilegiat al lui Dumnezeu.” (Urmuz, 1914)

O întâmplare de la miezul nopții: Planurile deturnate

Claudia Nițu

Există două lucruri care ne gestionează modul în care ne raportăm la realitate, la oameni și chiar la noi înșine, acestea sunt trădarea și durerea. Cea dintâi ne conectează cu animalicul; astfel, ajungem să urâm ideea de omenire, de om, mai exact de umanitate, tot ce vrem este să atacăm, să distrugem, totul să obținem titlul de animal alfa. Cea de-a doua ne conectează cu umanul, fie că o numim durere sau suferință, despre ea trebuie să știm că ne obligă să fim sensibili, oameni, prin urmare poetici și filosofi. Sanda și George au fost, pe rând, în câteva ore, conectați cu fiecare dintre aceste laturi, au atins puntea cleioasă a propriei identități, apoi cel mai înalt pisc al aspirațiilor umane, la care le vom permite acum să creadă că au ajuns. Nu a mai rămas nimic de care

să poată lega rațiunile existenței lor, de aceea se află într-o stare de amorțeală care nu le permite să-și dea seama prin ce împrejurări au ajuns să fie închiși în subsolul obscur al unei clădiri pe care credeau că o vor vizita doar în postura de opresori, nu de oprimați. Uitați în ei înșiși, ajunși în punctul

în care reconectarea cu lumea de afară aproape că nu mai putea fi considerat un lucru dezirabil, încercau să ajungă unul la celălalt. De parcă întâlnirea lor fusese una profund umană, romantică, în urma căreia, descoperindu-și sufletul-pereche, atinseseră ideala platonice de iubire. Urma lupta

pentru celălalt, salvarea proprie în numele unei regăsiri mântuitoare. Ocolind fiecare în parte orice mică informație care ar fi putut să-l deconspire sau acuze pe celălalt, sperau să scape întregi. Există atât de multe lucruri pe care niciunul dintre ei nu apucaseră să le trăiască, erau doi tineri care locuiau cu părinții și care altfel nu aveau cum să-și consume sentimentul nobil care-i mânase în această seară la o întâlnire romantică. Totul era în numele iubirii, ori știm că ea întotdeauna ne înalță sufletul la cer și ne face să simțim că zburăm, să uităm de noi și de lume, să ne dedicăm cu totul persoanei iubite. Viața e atât de scurtă și totuși atât de frumoasă, cum altfel ar fi procedat cei doi tovarăși în locul Sandei și al lui George?

Integral în versiunea online

Blocaj atemporal

Teodora Bălan

Nici nu știu de când sunt aici, în micul meu univers sferic. Tot ce cunosc sunt umbrele oamenilor care aleargă în jurul meu cu viteze indeterminabile, în timp ce eu sunt aici, blocată în spatele

invelișului dur al bilei mele protectoare. Toți se îndreaptă spre viitor cu pași siguri și rezezi. Eu? Mă rostogolesc necontrolat la fiecare bătaie a vântului și sub acțiunea picioarelor celor ce aleargă. Se mai opresc, uneori, câțiva

oameni și se uită la mine. Nu știu pentru cât timp mă privesc: pare o veșnicie și o secundă în același timp. Cert e că ei nu văd decât acel exterior dur, iar eu îi văd de aici, din interior, și nu pot face nimic.

Ziua în care muriseră

Alina Karina Nițu

Oamenii din sat se obișnuiseră cu întoarcerea lor în fiecare an, în aceeași zi în care muriseră. Cariera de piatră le adusese moartea după ce minaseră versantul dinspre nord și oamenii i-au găsit sfârtecați și împrăștiți sub bucățile de piatră. Scormoniseră preț de cinci zile, luptându-se cu stoluri de corbi, cu arșița și cu duhoarea. Tot oamenii din sat îi înmormântaseră și

le făcuseră rânduilele cuvenite, pentru că niciunul nu avea pe nimeni. Peraud era văduv, Jean și Pierre Dorat erau tată și fiu, iar bătrânul Dorat fusese părăsit de nevastă la scurtă vreme după nașterea băiatului, Miaux trăise numai cu maică-sa până ce femeia își dăduse obștescul sfârșit chiar la răspântia dintre veacuri, iar Sorel nu pusese mâna pe o femeie nici odată. Cum niciunul nu era prea

vorbăreț, oamenii nu-i prea aveau la inimă. Cu toate astea, duminica se îmbrăcau cum se cuvine și veneau la biserică. Apoi jucau bile în piața cea mare sub privirile lui Tio, câinele pripășit pe lângă Sorel, singurul suflet vesel din ciudata adunare. Pierise odată cu ei, dar nimeni nu-și mai bătuse capul să-i scoată trupușorul roșcat dintre bolovanii prăvăliți. Posaci și sălbăticiți de singurătate,

muriseră precum își duseseră traiul. Și de atunci, în fiecare vineri din ultima săptămână a lui august, se întorceau în piața cea mare, jucau bile cu Tio gudurându-se printre picioarele lor, fără să schimbe vreo vorbă nici între ei, nici cu vreun satean, iar oamenii, în primii ani îngroziți de întoarcerea lor, cum spuneam, se obișnuiseră și își vedeau de treburile, făcându-și cruce și atât.

Doi și două biciclete

Violeta Popa

S-au trezit în zori. Au ziua-ntreagă înainte, n-o să le scape nimic din orașul în care au aterizat aseară. Puțin buimaci, totuși, înfulecă două croasante și-o cafea, să le țină bine de foame. Se îmbracă-n viteză, dar, „Stai!”, aruncă Andrei o privire pe fereastră: „E ud, a cam plouat și nori, o mie!” exclamă surd către sora lui, Alina. Ea-și încălță iute botinele scurte de cowboy, „Ha, aici am nimerit-o”, iar el, oricum, n-are probleme. Zâmbesc fericiți. Părinții i-au trimis să vadă Orașul luminilor... Un dar neașteptat pentru niște elevi, într-a zecea ea, el, într-a unspea. Yesss! Yesss! Yesss!

„Ding, dang, dong! Ding, dang, dong!”

„E mama!”, tresare Alina la glasul Mariei: „Alo, copii!”, „Nous y sommes!” gâlgăie domnișoara, „dans la langue de Voltaire”, și mama, grijulie: „Ați sunat-o pe Virginia? A promis că vă-nsoțește

FICTIONEA

cel puțin două din cele trei zile. N-o lăsați s-aștepte, OK?”

„OK! Sărut mâna, Mum! Suntem pe fază, mică, dar funcționăm! Coborâm, am închiriat biciclete, sunăm Virginie! Nicio grijă! Vă-mbrățișăm, *À bientôt!*”

Zis și făcut. Fosta colegă din studenție a mamei i-așteaptă negreșit la ora fixată. Ei nu au decât să pedaleze lejer, preluând conducerea când unul, când celălalt, pe drumuri sticloase, cât de cât sigure, urmărind indicatoarele de circulație din marginea

Parisului până-n centrul ticsit de lume. E aprilie și, e-adevărat, nu se așteptau ca ploaia să-ntârzie pe șosele... Dar, tocmai fiindcă-și urmează drumul cu măsură de-aproape la pas, uite că au timp să bage de seamă pe lângă ce clădiri importante trec... dar nu se pot opri.

„Roule, s'enroule...”, fredonează și Andrei, preluând din zbor melodia Nanei Mouskouri dintr-un radio aflat la balcon... Alina simte oboseala, poate și fiindcă o ploaie înecată ca-n Maramureș

le dă târcoale... Andrei „schimbă placa” și, cu versurile lui Lamartine „*Ô temps! suspend ton vol! et vous, heures propices! Suspendez votre cours: Laissez nous savourer les rapides délices des plus beaux de nos jours!*”, dă un nou impuls călătoriei matinale. Și-astfel au depășit și episodul care se anunța de-a dreptul lacustru... Ploaia a rămas în urmă, ei au țâșnit curajoși de-a lungul Senei, cea „lipsită de griji”...

Dar dintr-odată s-au oprit. Țintuiți de-o spaimă, chiar în clipa când au zărit-o în depărtare pe Virginie... S-au dat jos de pe biciclete, au întins brațele, s-au luat de mână! Li s-au înmuat picioarele, inima le bate cu putere. În fața lor bătrâna Notre-Dame, alcătuire sublimă a speranțelor atâtor generații, pare că se înclină, sub cerul întunecat... Focul a distrus turla Catedralei, acoperișul a ars aproape în întregime... În 15 aprilie 2019.

Umbre și lumină (I)

Andrei Roșca

Pentru început, este de punctat faptul că orice pictură este o invitație. O pătrundere. O invitație de pătrundere într-un spațiu: într-un atelier, într-un moment social, pe o plajă. Această prezență în spațiu se reflectă în spațialitatea primară a picturii: perimetrul pânzei. Îi urmează decuparea spațială a scenei pictate – sau a încadrării în perimetru. Ulterior, însăși imaginea cuprinde o spațiere decizională. Perspectiva însăși dă seama de un decupaj selectiv ce cuprinde o atenționare: ce este de marcat, ce este de surprins – ce reflecta pânza.

Această spațialitate importă în punctarea profunzimii pe care o are pictura; nu dinspre perspectivă, adâncimea propriu-zisă – punctul în care se cumulează toate direcțiile unei picturi –, ci dinspre subiect. Fiindcă înfățișarea este însăși o punere-în-spațiu. Intrând, așadar, este realizat un act de pătrundere – o pășire în spațiu, într-un cadru. O încadrare revendică o contextualizare.

Abstracționismul lucrează în același sens: conștientizarea pânzei, ca limitare, punctează spațialitatea în subsidiarul reprezentării,

prezentificând astfel o stare; acesta este, de pildă, rolul pânzei la Rothko: însăși dimensiunea acesteia, mult mai mare decât un

om, contribuie la scopul picturii – Rothko intenționând să transmită o stare prin însăși nuanța folosită, copleșind privirea.

Intrând în atelier, așadar, pătrundem într-o viziune: găsim aici șevaletul, instrumentele de lucru, uneori chiar și muza (și nu doar în calitate de model). Ceva rămâne, astfel, constant: reprezentarea unor idei într-un spațiu aparte. Picturile se succed de-a lungul istoriei, (auto)portretul cu artistul în timpul procesului creativ, ca exemplificare a unei tipologii cu potențial de pictură-manifest, diferă – de la Rembrandt și Vermeer, la van Gogh și Dali (alături de Gala) –, însă ceea ce persistă este miza picturii de a capta. O postură, o figură, un moment; fiecare își are propria bătălie cu ireversibilitatea, însă tuturor ne este comun războiul cu Timpul.

Convorbiri cosmopolite

Diana Gavra:

Literatura nu garantează paradisul pierdut

Cum scapi de un nume rău?

Nu cred că există „nume rău”. Răutatea stă în cel care denumește, nu în nume.

Cuvântul „țigan” e condamnat la dispariție? Care sunt valorile lui? Care sunt defectele lui semantice? Merită reabilitat sau distrus? Cum?

Termenul nu cred că va dispărea. E o discuție amplă aici, dar dacă privim în sens cultural sau artistic, nu cred că ar trebui nici interzise, nici rebotezate „Țiganiada” sau „Voievodul Țiganilor” ori „Vremea țiganilor”.

Un om trebuie strigat după numele din buletin sau după cel prin care se recomandă?

Fiecare om se identifică așa cum dorește, omul trebuie numit așa cum se recomandă, așa cum dorește să se identifice.

Literatura exprimă o stare de spirit, o realitate așezată într-un context... În literatură sunt permise toate cuvintele limbii. Mesajul face diferența. Putem vorbi despre corectitudine politică în ficțiune?

Putem spune ce nu poate fi spus și scrie ce nu poate fi scris?

Literatura creează o lume în care cititorii pot înțelege diverse sensuri, pot experimenta tot felul de trăiri sau emoții, literatura nu garantează paradisul pierdut. Literatura trebuie să rămână un spațiu liber, un loc al diversității culturale, orice linie de gândire sau exprimare impusă poate conduce către cenzură.

Revista aparține
Asociației Creatorilor de Ficțiune
(ACF)

<https://asociatia-creatorilor-de-fictiune.ro>

Bulevardul Bălcescu,
nr. 7, ap. 3
București.

Producție: editura LITERA
Distribuție: Librăriile Cărturești

© Ficțiunea OPTm

REDACȚIA

Director: Cristina BOGDAN.

REDACTORI:

Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Ileana MARIN,
Emanuela ILIE,
Cătrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER,
Adriana TITIENI IRIMESCU,
Ciprian HANDRU,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

<https://fictiunea.ro>
e-mail: contact@fictiunea.ro

PREȚ: 8 lei

ISSN 2821 – 7985
ISSN-L 2821 – 7985

